

GRÖN OFFENTLIG UPPHANDLING

© Bir: Creative Tools | www.flickr.com/creative_tools/4292682561

De Gröna | Europeiska fria alliansen
i Europaparlamentet

miljöpartiet de gröna

FÖRORD

»Det får man inte för EU!» Hur många av oss har inte hört denna sanning upprepas varje gång man kommit med en genialisk idé om hur kommunen och världen kunde bli en bättre plats genom miljövänlig och social upphandling. Ofta står man sig slätt mot en kommunjurists expertis och ger med sig, men nu får det vara slut med det. EU är som bekant centralstyrt och sätter marknaden först, men faktum är att vi trots detta ofta kan välja andra prioriteringar i vår upphandling. Vi kan få både valuta för pengarna, bättre miljö och sunda arbetsvillkor. Den offentliga upphandlingen i Sverige är värd över 500 miljarder kronor om året och kan vi använda dessa medel för att skapa marknad för nya miljövänliga produkter, med goda arbetsvillkor, har vi kommit en bra bit.

Med denna broschyr vill jag hjälpa till genom att samla goda exempel och tips om hur systemet fungerar så att vi kan nå dit. Det bästa sättet att övertyga motståndare till förbättringar är att bevisa att det redan gjorts någon annanstans. Därför har vi här samlat positiva exempel - om hur man kan begära max åtta timmars transporttid för djur, miljövänlig el eller rättvis handel t ex.

Krav på lokal upphandling är definitivt förbjudet, men att ställa krav på lokal tillgång till service eller att separat upphandla mat som man vet produceras lokalt, eller att göra tydliga och enkla upphandlingar som ger småföretag chansen att vinna är fullt möjligt. Storpack må vara billigt när man köper mat, men om kommunen köper in all mat på ett bräde kan till slut konkurrensen slås ut och en enda leverantör kan gradvis höja priset och ut-

nyttja sin ställning, med både sämre mat och högre pris som följd.

Nästa gång du hör att »så får man inte göra» så hoppas jag att du står rustad att kunna säga »jaså, men så här får man i alla fall göra».

Lagen om offentlig upphandling håller på att göras om inom EU. Där ska vi gröna påverka allt vi kan så att upphandling kan bli ett kraftfullt verktyg för ett mera hållbart samhälle.

Carl Schlyter,
EU-parlamentariker

OFFENTLIG SEKTOR MED KRAFT ATT PÅVERKA

Offentliga myndigheter är gigantiska inköpare i Europa och står för omkring 16 % av EU:s bruttonationalprodukt. Genom att utnyttja sin köpkraft för att välja varor och tjänster som klarar högt ställda miljökrav kan offentlig sektor bli en mycket stark påverkanskraft.

Den svenska Lagen om offentlig upphandling (LOU) bygger i huvudsak på EU-direktivet om offentlig upphandling. Många tror att det bara är det lägsta priset som styr, men så är det inte. Stat, kommuner och landsting kan ställa krav på att det man köper ska uppfylla höga miljökrav. I EU:s direktiv om offentlig upphandling som antogs den 31 mars 2004, nämns särskilt möjligheterna att föra in krav på miljöhänsyn i de tekniska specifikationerna, urvalskriterierna och tilldelningskriterierna.

” Om alla offentliga myndigheter i hela EU ställde krav på miljövänlig el skulle det innebära en besparing motsvarande 60 miljoner ton koldioxid, vilket utgör 18 % av EU:s åtagande om minskning av växthusgaser enligt Kyotoprotokollet. En nästan lika stor besparing skulle kunna åstadkommas om de offentliga myndigheterna valde byggnader med hög miljöstandard.

Forskningsprojektet Relief
som delfinansierats av EU-kommissionen

Men det finns också hinder i lagen som gör det svårt att göra de bästa miljövalen. Framförallt är den otydlig och väldigt många ärenden går till rättslig prövning.

Genom att efterfråga produkter och tjänster med höga miljöprestanda kan offentlig sektor driva fram en efterfrågan som gör att det blir intressant och lönsamt för företagen att ställa om sin produktion i hållbar riktning.

När man tänker långsiktigt är det nästan alltid så att kvalitet lönar sig. Då blir det ekonomiskt att välja de material som håller längre även om de kostar lite mer och på så sätt sparar man material, underhåll och energi.

För de som är aktiva i den gröna rörelsen på olika nivåer finns all anledning att sätta sig in i hur den offentliga upphandlingen fungerar, även om det känns krångligt, för där finns stora möjligheter att driva samhället i grönare riktning.

UPPHANDLINGSPROCESSEN OCH HUR DEN BLIR GRÖNARE

Vad styr den offentliga upphandlingen?

Den offentliga sektorn ställer krav på att inköp sker i konkurrens och på ett så affärsmässigt sätt som möjligt. Strävan efter rättvisa och objektivitet gör att det finns stränga krav i Lagen om offentlig upphandling (LOU) kring hur upphandlingen ska gå till.

Grundprinciperna i lagen är: Likabehandling, proportionalitet, transparens, icke diskriminering (av företag, människor är det mera tveksamt med) samt ömsesidigt erkännande (utländska dokument måste godtas).

Det ställs höga krav både på hur den upphandlande enheten, t ex kommunen, formulerar sina önskemål, men också på hur den intresserade leverantören, företaget, svarar på anbudets utformning. Om företaget inte svarat på alla obligatoriska delar åker de ur upphandlingen, oavsett hur bra produkt de har att erbjuda. Det finns i stort sett inga möjligheter till diskussioner eller köpslående om pris- och leveransvillkor på det sätt som ofta sker mellan företag som handlar med varandra. Många företag upplever att det är svårt att lämna anbud till den offentliga upphandlingen, samtidigt som det är eftertraktat på stora volymer.

Miljö i upphandlingsprocessen

Det finns mycket att göra före själva upphandlingen:

Anta en upphandlingspolicy för verksamheten. Identifiera dina behov och formulera dem på rätt sätt. Hur ser marknaden ut? Det är viktigt att inte handla upp gårdagens teknik.

Mycket viktigt är också att utbilda inköpspersonalen för att de ska kunna besluta i vilken omfattning och var miljöfaktorer bäst kan införas i upphandlingsförfarandet. Det är vanligt att man i kommuner och landsting inte ställer krav på höga miljöprestanda, i brist på kunskap och för att man inte tror att det är tillåtet.

EU har tagit fram riktlinjer som heter Green public procurement (GPP) som är ett kraftfullt verktyg för att ställa miljökrav i upphandlingsprocesser.

Måste allt upphandlas?

Alla småsaker måste förstås inte upphandlas, det skulle bli allt för krångligt. Men väldigt mycket av det som offentlig sektor köper går via olika avtal med de leverantörer som lämnat de bästa anbuden. Man pratar om sk tröskelvärden, som är det belopp när man måste göra en upphandling och de är lite olika för olika varor och tjänster.

För statliga myndigheter gäller 125 000 Euro, för kommuner, landsting och andra upphandlande myndigheter är tröskelvärdet 193 000 Euro. För byggtreprenader är summan 4 845 000 Euro.

Mer detaljerad information finns bl a på Konkurrensverkets hemsida.

Det finns olika varianter av upphandlingar:

Förenklad upphandling innebär att man specificerar de krav man har och förfrågan skickas ut till minst tre tänkbara leverantörer. Används oftast vid mindre belopp.

En öppen upphandling innebär att alla som vill får chans att lämna anbud. Det är oftast en öppen upphandling man tänker på när man pratar offentlig upphandling och den är oftast betydligt mer omfattande och följer följande steg:

1. Förfrågningsunderlag

Här skriver den som gör upphandlingen ner alla uppgifter som leverantörer behöver veta. Det kan handla om allt från när anbudet ska lämnas in till kvalitets- och miljökrav och hur urvalet kommer att gå till. Om man vill ställa miljökrav måste man i förfrågningsunderlaget specificera vilka krav man ställer och hur leverantören ska bevisa (verifiera) det.

Om man vill styra upphandlingen i en mer miljöanpassad riktning är det i förfrågningsunderlaget som dessa krav måste komma med!

2. Annonsering

Förfrågningsunderlaget ska annonseras så att leverantörerna känner till att de kan lämna anbud.

3. Öppning av inkomna anbud

När anbudstiden gått ut öppnas alla anbud av två personer för att minimera risken för fusk. Anbuderna förtecknas och styrks av dem som öppnar anbuderna.

4. Prövning av anbud.

Man kontrollerar att anbudsgivaren svarat på alla obligatoriska uppgifter och uppfyller de krav som ställts. Om inte alla uppgifter finns går man inte vidare, även om leverantörens varor är perfekta.

5. Utvärdering av anbud

Nu görs bedömningen vilka anbud som betraktas som de bästa utifrån de urvalskriterier som man satt upp. Dessa redovisas för de som ska fatta beslut om anbuderna.

6. Beslut

Beslut fattas om vilka som tilldelas upphandlingen. Detta beslut skickas till alla som lämnat anbud och de som är missnöjda har 10 dagar på sig att överklaga. Om ingen överklagat tecknas avtalen. Avtal tecknas vanligtvis för 3 år i taget.

Måste man välja det lägsta anbudet eller finns det möjlighet att väga in andra faktorer?

Man måste inte välja det lägsta priset. Om man vill ange andra kriterier ska dessa framgå i förfrågningsunderlaget, där man anger alla krav som gäller för upphandlingen. Här kan den organisation som gör upphandlingen skriva in obligatoriska krav, så kallade krav. Det kan till exempel vara miljökrav som alla måste uppfylla, annars är man inte ens aktuell som leverantör även om man har lägsta pris. Det gör att även om man väljer det lägsta anbudet så har man fått igenom tuffa miljökrav. Man kan till och med avgränsa upphandlingen till att det ska upphandlas till exempel energisnåla miljöbilar istället för bilar.

Det är viktigt med livscykelanalyser. En LED-lampa är energisnål, kvicksilverfri men mycket dyrare. Den håller dock mycket längre och minskar till exempel kostnaderna för dyra byten i tak eller gatlyktor, vilket gör dem mycket billigare om man tar hänsyn även till den kostnaden.

Utöver obligatoriska krav kan man sätta upp så kallade utvärderingskriterier (som leverantörer bör uppfylla, men det är inte nödvändigt) och dessa ska då rangordnas. Det kan till exempel vara så att man gör följande rangordning:

Funktion	35 %
Kvalitet	25 %
Miljö	20%
Pris	20 %

Då är det varan med bästa funktion som ligger bäst till för anbudet och därefter kvalitén på varan. Även om miljö och pris har samma procentsats ska miljöaspekterna vara viktigare, eftersom de rangordnats högre än pris.

Får man fråga efter miljömärkta varor?

Både ja och nej. Man får inte kräva att produkterna är märkta med t ex Bra Miljöval, Svanen eller EU-blomman, men däremot får man kräva att de uppfyller kraven för miljömärkning.

Hur ska säljaren bevisa det?

De som har en miljömärkningslicens kan skicka in den som bevis. Men upphandlaren måste även acceptera minst ett annat sätt för företagen att bevisa att kraven uppfylls, för produkter som inte är miljömärkta. Då är det viktigt att det är ett bevis som uppfyller samma krav och att det är ett intyg som tjänstemannen på kommunen kan förstå, så att han/hon inte behöver göra bedömningen. Ett sätt kan då vara att man ställer krav att en oberoende tredje part intygar att företaget uppfyller de krav som ingår i miljömärkningen.

Detaljerad beskrivning av miljöanpassad upphandling (Green public procurement) finns i en skrift från EU-kommissionen: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_sv.pdf

KAN MAN STÄLLA DJURSKYDDSKRAV VID LIVSMEDELSUPPHANDLINGAR?

Flera kommuner, däribland Sigtuna, Varberg och Rättvik, har ställt krav på djurskydd i samband med upphandling av kött. De rättsliga instanserna har gjort olika bedömningar och flera fall är överklagade och ännu inte avgjorda.

I Rättvik ställde man krav på bl a:

- Djuret har transporterats max 8 timmar till slakt eller max 12 timmar nattetid för fjäderfä.
- Krav på information om i vilket land djuret är fött, uppfött, slaktat och förädlad.
- Djuret är helt bedövat när avblodning sker.
- Griskött skall vara producerat i besättningar där samtliga grisar hållits lösgående och haft tillgång till material som ger sysselsättning.

Dessa och övriga krav har Miljöstyrningsrådet tagit fram.

Förvaltningsrätten i Falun gav Rättviks kommun rätt. Domen konstaterar att kommunen har stor frihet att bestämma upphandlingsföremålet. Man bedömer att kraven har en objektiv utformning och kan motiveras både utifrån djurskydd och kvalitet. Förvaltningsrätten i Falun bedömer också att det finns ett stort antal producenter och leverantörer i andra EU-länder som kan uppfylla de krav kommunen ställt. De är alltså inte diskriminerande mot andra länder. Rätten hänvisar också till det nya EU-fördragets artikel 13 (FEUF) som säger att EU och medlemsländerna i genomförandet av sin politik, bl a inom den inre marknaden, fullt ut ska ta hänsyn till välfärd för djuren som kännande varelser.

Falu förvaltningsrätts dom har överklagats till kammarrätten av Servera, som motsätter sig alla viktiga djurskyddskrav.

Vad gäller Sigtuna så gjorde förvaltningsrätten i Uppsala en motsatt bedömning och sa att det inte är förenligt med LOU att ställa krav som går över EU:s miniminivå. Där gick man på Serveras linje, men den domen är överklagad av kommunen.

Felaktig lagtolkning menar SKL

De rättsliga instanserna i Sverige gör alltså helt olika bedömningar. På såväl Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) som Miljöstyrningsrådet säger man att det vore intressant få frågan om rätt att ta hänsyn till djurvälstånd prövad i EG-domstolen. Man bedömer att de kommuner som ställt djurskyddskrav skulle ha god chans att vinna målet.

De svenska rättsinstanserna (utom i Falun) har tagit märkliga beslut som står i strid med EU-rätten, menar SKL:s jurister. Den tolkning som t ex förvaltningsrätten i Uppsala gör - att krav i offentlig upphandling är otillåtna om de går längre än EU:s minimiregler för vad som får saluföras inom EU - skulle slå undan

benen för alla miljökrav. Det strider både mot EU-direktiv och praxis enligt SKL. SKL har begärt att Sigtunaärendet ska föras till EG-domstolen för förhandsprövning, så att man får ett prejudikat, men det har avslagits av Stockholms kammarrätt. Det är bara domstolar som kan besluta om att begära förhandsprövning av EG-domstolen. Svenska rättsinstanser är ovilliga att göra det och inte ett enda ärende som gäller upphandling har tagits till EG-domstolen! Jämför det med Finland som tagit fem liknande ärenden dit.

Utredningar ger kommunerna rätt

Juristen Christina Möll på Europakontoret i Skåne har på LRF:s uppdrag gjort en utredning om de EU-rättsliga aspekterna på djurskyddskrav. Hennes bedömning är entydig - det är helt i enlighet med EU:s övergripande ambitioner att ställa krav på djurens välfärd i samband med upphandling.

Hon hänvisar bl a till FEUF artikel 13 (se ovan). Djurskyddskrav är också att betrakta som en del av miljömässig upphandling. I den vägledning som EU gett ut om miljöanpassad upphandling nämns upphandling av kött från djur som omfattas av bra djurskyddsstandarder.

Läs LRF-rapporten på <http://www.lrf.se/Om-LRF/Kontakta-LRF/Press/Nyheter/2011/Visst-kan-man-stalla-djurskyddskrav-vid-offentlig-upphandling/>

På uppdrag av Miljöstyrningsrådet har professor Niklas Bruun vid Helsingfors Universitet studerat de domar som avgetts vid olika rättsinstanser. Han kommer till samma slutsats - det går att ställa djurskyddskrav vid upphandling. Han menar att det också går att hänvisa till konsumentintresset för hållbart producerade produkter och djurskyddsaspekter.

Läs rapporten på http://www.msr.se/Documents/rapporter/MSR_2011_1.pdf

GRÖNA LISTAN EN SUCCÉ I VÄSTRA GÖTALAND

Västra Götalandsregionen är den näst störste offentlige upphandlaren i Sverige. Inredningsprodukter handlas upp för 75 miljoner varje år.

När regionen skulle handla upp inredningsprodukter 2006 ställde man högre miljökrav än någon gjort förut i Sverige. Därefter gjordes den första Gröna Listan, där bara de produkter som klarade miljömärkningskraven fick vara med.

Regionen gjorde en basupphandling för att få en bredd på utbudet, men sedan kunde de företag som erbjöd miljömärkta produkter gå vidare till en spetsupphandling. I den första Gröna Listan fanns bara tolv företag med.

Nu är Gröna Listan etablerad och innehåller 400 produkter. När regionen idag går ut till företagen för att göra ny upphandling frågar man hur många produkter de kan leverera till Gröna Listan. Nu har miljökraven kompletterats med krav på tillgänglighet.

Regionen rekommenderar sina verksamheter att köpa produkter från Gröna Listan och 2010 kom hälften av regionens inredningsinköp därifrån. Det underlättar mycket för regionens olika verksamheter att ha listan och man kan lätt leva upp till regionens miljöpolicy.

Nu är det mycket attraktivt för företagen att vara med på Gröna Listan och många har ställt om sin produktion. Ett exempel är de största textilföretagen som numera bara använder ekologisk råvara.

Gröna Listans syfte är att underlätta för verksamheterna att göra bra val, men den är också oerhört bra som drivkraft för hållbar omställning.

För mer information om Gröna Listan och för att ladda ner listan se www.designmedomtanke.se

FLER GODA EXEMPEL:

Samdistribution förenklar för lokalproducenter

Man får inte ställa krav på att varor ska vara lokalt producerade eller att svensk lagstiftning ska gälla - då blir det diskriminering av utländska företag. Men det finns olika sätt att underlätta för lokala leverantörer och små företag att konkurrera.

Ett exempel är samdistributionen av livsmedel som sex kommuner i södra Dalarna tillämpar. För att minska transporterna till kommunala verksamheter har man upphandlat en samordnad distribution med central i Borlänge. Alla upphandlade varor levereras dit, varpå ett transportföretag kör ut varorna till de olika skolor, äldreboenden m.m.

Transporten upphandlas för sig och livsmedlen för sig. Förutom att det minskat transporterna rejält har det möjliggjort för mindre leverantörer att kunna vara med och konkurrera. Potatis, morötter, sylt och saft, charkuterier är exempel på varor som köps från lokala producenter. Man delar också upphandlingen i en mängd olika produktgrupper och ställer höga kvalitets- och miljökrav, vilket underlättar för lokala tillverkare. Det är fullt tillåtet.

Läs mer om detta i en broschyr från Borlänge kommun:
<http://www.borlange.se/upload/8971/AssociatedFiles/Broschyr%20Samordnad%20livsmedelsdistribution.pdf>

Återanvänt i stället för nytt

Miljöanpassad upphandling handlar inte alltid om att köpa miljövänligare varor och tjänster. Det kan helt enkelt handla om att köpa mindre. I Pori, en finsk stad vid Östersjön, skapades en intern återanvändningstjänst med hjälp av en webbaserad anslags-

tavla. Anställda som inte längre använde en viss kontorsutrustning kunde erbjuda den till andra avdelningar eller tjänstemän som behövde den. Mer information finns på: <http://www3.iclei.org/egpis/egpc-061.htm>

Mat och kultur bäddar för lokal upphandling i Italien

Det finns möjligheter sedan 1999 att ta hänsyn till produktionsmetoder vid matupphandling inom EU. Samma år tog den dåvarande italienska regeringen en lag för att underlätta upphandling av lokalproducerad, ekologisk mat. Man kopplar matkvalitet till tradition och kunskap och har en helhetssyn på begreppet »best value».

Skolorna i Rom har ett 100-poängssystem för upphandling av mat där priset utgör hälften av poängen, medan resten är olika kvalitetsaspekter på maten samt vad man kallar infrastruktur – kvaliteten på matsalarna, kurser om mat m.m. Under kontraktperioden 2004 – 2007 efterfrågade man årstidsmenyer, mer ekologiskt, fair trade-varor, fryst fisk i stället för processad m.m. Kostnaderna ökade bara med 8%.

I 300 italienska städer har man en upphandlingspolitik som gör det möjligt att servera lokalproducerad, ekologisk mat. I Ferrara har man fått upp andelen ekologisk mat till 50% i skolor och 80% i daghem.

Källa: <http://oacc.info/Docs/LocalFoodProcurementPolicies.pdf>

Krav på förnybar el

Enligt en dom i EG-domstolen får man ställa krav på att inköpt el ska vara producerad med förnybara energikällor, förutsatt att kravet går att kontrollera. Det var företagsgruppen AG Wienstrom som överklagat Österrikes upphandling av el, men domstolen gav Österrike rätt.

Källa: EG-domstolen, mål C 448/01 Wienstrom

© BY-NC: Jasleen Kaur | www.flickr.com/jasleen_kaur/4628463368

SOCIALA OCH ETISKA HÄNSYNSTAGANDEN

Mänskliga rättigheter i arbetslivet är idag en del av den offentliga upphandlingen, mycket på grund av att en stor andel av de varor och tjänster som köps till offentlig sektor har sitt ursprung på världsmarknaden. Under senare år har de sociala och etiska aspekterna i handeln fått allt större uppmärksamhet. Skandaler i medier, ideella organisationer och aktiva medborgare har visat på stora brister i produktionen av de varor som kommuner, landsting och statliga myndigheter köper in.

EU-direktivet ger utrymme för att man tar sociala och etiska hänsyn i upphandling under förutsättning att de är kopplade till kontraktets föremål och så länge principerna om prisvärdhet och lika tillgång för leverantörer i alla EU-länder efterlevs. Man talar om Socialt ansvarsfull offentlig upphandling (SRPP – socially responsible public procurement).

Social upphandling främjar målsättningar inom sysselsättning, arbetsvillkor lokalt, social ekonomi eller lika möjligheter och tillgänglighet. Etisk upphandling främjar målsättningar när det gäller mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Man kan t ex kräva att företagen lever upp till FN-organet ILO:s konventioner. ILO har som grundläggande mål att bekämpa fattigdom och befrämja social rättvisa. I uppgifterna ligger att främja sysselsättning och bättre arbetsvillkor i hela världen, samt att värna om fackliga fri- och rättigheter. Lund var en av de första kommunerna i Sverige som ställde dessa krav.

Men när man upphandlar en vara eller tjänst måste kraven vara direkt kopplade till upphandlingsföremålet. Man kan inte ställa krav på rättvisa och jämställdhet i allmänhet. Man kan inte kräva jämställda löner för kinesiska arbetare om man köper pennor från Kina. Men om man köper in t ex äldreomsorg kan man hävda att jämställdhet mellan kvinnor och män har en direkt koppling till det man upphandlar.

I Sverige har vi lagar som gör att det inte är tillåtet för statliga verksamheter att diskriminera någon på grund av kön, etniskt ursprung, funktionshinder, ålder eller andra orsaker. Det är viktigt att hålla sig till det vid offentlig upphandling.

Några positiva exempel:

FALKENBERG: Kommunens inköp av kaffe, te och bananer består idag helt av etiskt certifierade produkter. Baserat på en motion från en av fullmäktigeledamöterna och med stöd av styrelsen fattade kommunfullmäktige år 2006 beslutet att helt övergå till Rättvisemärkt certifierade varor när det gäller kaffe, te och bananer. Det gjordes i enighet över partigränserna med stöd från alla närvarande partier.

Men observera att märkningen är ett bevismedel på att leverantören uppfyller bestämda sociala villkor. Den upphandlande myndigheten får inte ställa krav på märkningen i sig.

HOLLAND: På nationell nivå utmärker sig Holland genom att ha antagit den ambitiösa målsättningen att all statlig upphandling ska

vara ekonomiskt, etiskt och miljömässigt hållbar sedan år 2010. De har utvecklat en mängd verktyg för att förverkliga detta, bland annat en handbok för upphandlare med olika ambitionsnivåer, förslag på arbetsmodell och etiska kriterier.

<http://www.senternovem.nl/duurzaaminkopen/English/Index.asp>

REGION SKÅNE, VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN OCH STOCKHOLMS LÄNS

LANDSTING: Sedan 2008 ställer de tre största landstingen i Sverige etiska krav på sina leverantörer inom ett urval varugrupper. Basen är en gemensam uppförandekod som har tagits fram i ett samarbete landstingen emellan.

De varugrupper som identifierats som riskområden är instrument och rostfria sjukvårdsartiklar, handskar, sprutor och kanyler, operations-/engångsartiklar, förbandsartiklar samt textilier. Dessa områden är också de där etisk upphandling börjat implementeras.

Krav på att ILO:s kärnkonventioner, barnkonventionens artikel 32 om förbud mot barnarbete och tillverkningslandets lagstiftning följs, ställs som ett särskilt kontraktsvillkor.

SÖDERTÄLJE OCH TELGE ställde krav på socialt ansvar. Södertälje kommuns bolag Telge AB har genomfört en upphandling tillsammans med Södertälje kommun med krav på socialt ansvar. Den entreprenör som fick skriva ett ramavtal om byggservice och mindre entreprenader var tvungen att ta emot praktikanter från praktiskt inriktade utbildningar. I praktiken handlar klausulen i förfrågningsunderlaget om att slussa in långtidsarbetslösa och nyanlända flyktingar i arbetslivet.

GÖTEBORGS KOMMUN har i sin budget för 2012 beslutat att ha som ett prioriterat mål att öka upphandling med sociala hänsyn. Att det är ett prioriterat mål betyder att det måste följas upp så att det inte bara blir vackra ord.

DE SMÅ FÖRETAGEN

Små- och medelstora företag är underrepresenterade när det gäller att sälja varor och tjänster till den offentliga sektorn. Men man kan göra en del för att underlätta för små företag att vara med.

I England har man arbetat medvetet med att utveckla den lokala småföretagsamhetens förmåga att på allvar vara med och slåss vid upphandlingar - alltifrån rådgivning kring anbuds-förfaranden till stöd till kapacitetsutveckling. Kommuner kan alltså stödja kompetensutveckling, nätverksbyggande och göra kvalitetsinriktade upphandlingar som förbättrar de lokala företagens möjligheter.

Man kan med dagens EU-lagstiftning inte kräva lokal upphandling av miljöskäl, för att begränsa transporterna. Men det finns med i diskussionerna när EU inom kort ska stifta nya upphandlingslagar.

Uppdelning i delkontrakt underlättar mycket för små och medelstora företag, både kvantitativt och kvalitativt. Detta är möjligt om kontrakten inte delas upp i syfte att undvika tillämpning av upphandlingsdirektiven. Man kan inte dela upp en väg i stumpar, men man kan dela upp en livsmedelsupphandling i en lång rad olika produkter.

För att den som är företagare ska veta vilka upphandlingar som är aktuella kan man prenumerera på information. Se Kammarkollegiets hemsida. www.upphandlingsstod.se/

Svensk miljöbas anordnar kurser för företag som vill lära sig mer om hur man gör för att delta i upphandling. Svensk Miljöbas är en ideell förening som består av offentliga aktörer.

Målgruppen för utbildningsinsatserna är företag med en miljöanpassad produkt eller tjänst och de är kostnadsfria. På sikt kommer även andra företag att få delta i utbildningsinsatserna mot en kostnad.

Se www.svenskmiljobas.se

NY LAG PÅ GÅNG INOM EU

EUs direktiv om offentlig upphandling antogs 2004 och är i stort behov av att moderniseras. Många upplever lagen och upphandlingsprocessen som oerhört krånglig och byråkratisk och små företag har svårt att hävda sig. Komplicerade och förvirrande regler gör att skattebetalarna helt enkelt inte får ut mesta nytta för sina pengar. Upphandlande myndighet väljer ofta det billigaste anbudet i stället för det som är lönsamt på lång sikt.

EU-kommissionen tänker lägga fram förslag till ändringar av upphandlingsreglerna senast 2012. I januari 2011 kom kommissionen med en grönbok, ett diskussionsunderlag. Man säger att man vill: göra upphandlingsreglerna enklare och mer flexibla och göra det lättare att få tillgång till hela den europeiska marknaden. Man vill också se till att offentlig upphandling används för att uppfylla målen på andra politikområden.

I EU-parlamentet är en grön politiker, Heide Rühle från Tyskland, ansvarig rapportör.

I skrivande stund har rapportent just antagits av EU-parlamentet.

–Vi måste göra lagen om offentlig upphandling enklare och tydligare, säger hon. Idag är den alltför detaljerad och svårtolkad. Det leder till byråkrati och höga kostnader och gör det bl a väldigt svårt för små och medelstora företag att delta i upphandlingar. Jag vill i stället ha en ramlagstiftning - EU ska inte bestämma om detaljer.

Vad är då Heide Rühle mest nöjd med att ha fått igenom i sin rapport?

– Jag är väldigt glad att vi har fått bort kravet att upphandlaren ska välja lägsta pris. Den formuleringen finns inte längre kvar. I stället handlar det om att få bäst valuta för pengarna. Det behöver utvecklas ett bra verktyg för att göra livscykelanalyser i upphandlingssammanhang. Det är inte lätt, men om olika kompetenser inom EU samarbetar så är jag övertygad om att det är möjligt, säger Heide.

– Jag är också mycket nöjd med att parlamentet ställer sig bakom att man kan ställa miljömässiga, sociala och etiska krav på själva produktionsprocessen när man ska upphandla en vara eller en tjänst.

– Kommissionen har hittills varit emot det, men det finns domar i EG-domstolen som stöder vår uppfattning. Men möjligheterna att ta in krav på tillverkningsprocessen i den tekniska specifikationerna för alla typer av kontrakt bör förtydligas. Får vi igenom detta blir det tydligt att man får ställa krav på djurvälstånd vid upphandling.

Kommissionen beräknas komma med ett lagförslag runt årsskiftet 2011/12 och sedan ska det behandlas i parlamentet och EU:s medlemsländer.

– Det är viktigt att den nya lagen kan antas under den här mandatperioden, alltså senast 2014, säger Heide Rühle.

I Sverige pågår en utvärdering av upphandlingsregelverket som före EU-parlamentarikern Anders Wijkman leder. Utredaren ska ta ställning till om upphandlingsreglerna i tillräcklig utsträckning gör det möjligt för upphandlande myndigheter att göra goda ekonomiska affärer och samtidigt använda sin köpkraft till att förbättra miljön, ta sociala och etiska hänsyn samt verka för ökade affärsmöjligheter för små och medelstora företag. Hur behöver reglerna förändras på EU-nivån för att upphandlingen ska bli mera hållbar? Rapporten kommer den 21 november och går sedan ut på remiss.

HÄR KAN MAN FÅ HJÄLP OCH RÅD

På www.mp.se/carl bygger vi succesivt upp en faktabas där vi samlar goda exempel på miljöanpassad upphandling. Där finns bl a förfrågningsunderlag från kommuner som ställt höga miljökrav eller sociala och etiska krav.

Miljöstyrningsrådet har regeringens uppdrag att arbeta med miljöanpassad upphandling. De ger stöd till den offentliga sektorn, organisationer och företag genom Miljöstyrningsrådets kriterier för hållbar upphandling, miljöledning (EMAS) och miljörelaterad produktinformation (EPD). MSR:s hemsida är en bra ingång som leder vidare till många andra användbara websidor. www.msr.se

EU-kommissionens handbok om miljöanpassad offentlig upphandling: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/buying_green_handbook_sv.pdf

CSR kompassen är ett nytt verktyg för offentliga och privata organisationer som vill ta socialt ansvar i sina inköp / produktion. <http://csr-kompassen.se/>

Guide till etisk upphandling från föreningen Rättvisemärkt, Rena Kläder och Genombrott: http://www.msr.se/Documents/events/konferens/etiska%20krav/Guide_till_etisk_upphandling.pdf

ICLEI är en internationell sammanslutning för kommuner, lands-
ting o d som arbetar för hållbar utveckling. www.iclei.org

Design med Omtanke, Västra Götalandsregionen arbetar för att öka utbud och efterfrågan på hållbar inredning och har bl a med-
verkat till Gröna Listan www.designmedomtanke.se

Miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling.
Konkurrensverket. http://www.konkurrensverket.se/upload/Filer/Trycksaker/Infomaterial/miljokrav_upphandling.pdf

Carl Schlyter insåg efter att ha arbetat med människor på en soptipp i Brasilien att en bättre miljö går hand i hand med bättre sociala villkor. Det blev hans väg in i den gröna rörelsen.

Carl är idag EU-parlamentariker för Miljöpartiet de Gröna. I EU-parlamentet är han vice ordförande i miljöutskottet och ersättare i utskottet för internationell handel, vilket ger honom möjlighet att knyta samman olika aspekter av arbetet för en uthållig utveckling.

Framtidens största politiska utmaningar ligger på global nivå. Miljöproblem, krig och svält är något vi måste lösa tillsammans. Men att lösa dessa problem kräver en insikt i hur de hänger ihop, det duger inte att skapa stormakts-unioner mellan rika länder. Därför samarbetar vi med länder som ser konsekvenserna av problemen och där den starkaste viljan till förändring finns.

De rika länderna i världen har ett stort ansvar för att bryta fattigdomsspiralen, inte minst genom att ge de fattiga länderna rättvisa handelsvillkor och sluta utnyttja deras råvaror och arbetskraft med osolidariska metoder och avtal. För oss gröna är det en självklarhet att ta det ansvaret, och du kan hjälpa till.

KONTAKT

Carl Schlyter, EU-parlamentariker
Telefon Bryssel: +32 2 284 5273
Telefon Strasbourg: +33 38817 5273
E-post: carl.schlyter@europarl.europa.eu
Hemsida: www.mp.se/carl

Jeanette Perman, politisk assistent
Telefon Bryssel: +32 2 284 7273
Telefon Strasbourg: +33 38817 7273

Marita Pahlén, pressekreterare
Telefon: 0706-75 03 73
E-post: marita.pahlen@telia.com

Hampus Rubaszkin
Telefon: 08-7865729
E-post: hampus@mp.se

Markus Larsson
Telefon: 0760-312501
E-post: markus.larsson@mdh.se

De Gröna | Europeiska fria alliansen
i Europaparlamentet

Tryck Elanders 2011, Form: Lasse Nilsson, yaform

JA, JAG VILL...

- få mer information om Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Grön Ungdom (jag är under 26 år)
- bli medlem i Gröna Studenter

Namn:

Adress:

porto

Miljöpartiet de Gröna
Pustegränd 1-3
118 20 Stockholm

Grön Upphandling/2011

miljöpartiet de gröna